

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ
42

ISSN 1211-7250
ISBN 80-86023-29-X

BRNO 2001

PŘEHLED VÝZKUMŮ 42 (2000)

- Vydává: Archeologický ústav AV ČR Brno
Královopolská 147, 612 00 Brno
E-mail: infor@iabrno.cz
<http://www.iabrno.cz>
- Odpovědný redaktor: Doc. PhDr. Jaroslav Tejral, DrSc.
- Redakce a příprava pro tisk: Mgr. Balázs Komoróczy, Ing. Petr Škrdla, Ph.D.,
PhDr. Lubomír Šebela, CSc., Mgr. Richard Zatloukal, Miroslav Lukáš,
Alice Del Maschio
- Na titulním listě:
1. Výřez jihovýchodní části historického jádra města Brna z plánu z roku 1754 (Archiv města Brna, Sbíрка map a plánů K11).
Uložení Portos//D:/scanner/PV 2000/PV/Pvtif.tif
 2. Dvě středověká aquamanile ve tvaru beránka a koníčka, pocházející z odpadních jímek, odkrytých roku 2000 při výzkumu severozápadní části tzv. „Velkého Špalíčku“ v Brně (Dominikánská 3, 5, 7). Foto Karel Šabata, Museum města Brna.
- Tisk: BEKROS
- Náklad: 350 ks

© 2001 by the Authors.

All rights reserved.

AÚ AV ČR Brno, Královopolská 147, 612 00

Obj. č. 2:

Výplň objektu byla zachycena po obou stranách výkopu (šířka výkopové rýhy 155 cm). V západní stěně rýhy byl zásyp patrný od hloubky 175 cm od současného povrchu. Jeho stěny se pravidelně rozšiřovaly. Ukončen byl v hloubce 240 cm plochým rovným dnem. Výplň tvořila tmavá hlinitá vrstva s uhlíky, v dolní části (asi uprostřed zásypu) přerušena třemi asi 10 cm mocnými žlutými sprašovými vrstvami s tenkými oranžovými přepálenými vrstvičkami. Levý dolní roh zásypu byl vyplněn šedou písčitou vrstvou s uhlíky, přes kterou rovněž procházela vrstva žluté spraše. Zásyp objektu se u dna kruhovitě stáčel a zasahoval 25 cm pod hranu výkopu. Výplň neobsahovala žádné nálezy, pouze u dna objektu byl zaznamenán výskyt většího množství vápenných kongrecí.

Ve východní stěně výkopu byl zásyp patrný od hloubky 205 cm od dnešního povrchu. Stejně jako u zásypu v západní stěně výkopu se pravidelně rozšiřoval a byl ukončen rovným plochým dnem v hloubce 240 cm. Celou výplň zásypu tvořila šedá písčité vrstva s uhlíky, pouze její horní část byla narušena menší hlinitou vrstvou s uhlíky.

Obj. č. 3: (nál. č. 1178/2000)

V hloubce asi 70 cm od dnešního povrchu přecházela tmavě černá hlinitá vrstva v tmavou hlinitopísčitou výplň objektu, z níž bylo vyzvednuto 6 drobných zlomků pravěké, blíže neurčené keramiky, zlomky zvřecích kostí a jeden kus štípané industrie. Z levé strany zasahoval do tmavé výplně klín promíseného žlutého písku, v němž nebyl nalezen žádný materiál. Stěny objektu se směrem ke dnu rozšiřovaly. Zásyp nade dnem měl kruhovitý tvar a zasahoval 50 cm pod hranu výkopu. Dno v hloubce 150 cm bylo ploché a rovné.

Jaroslav Škojec, AÚ AV ČR Brno

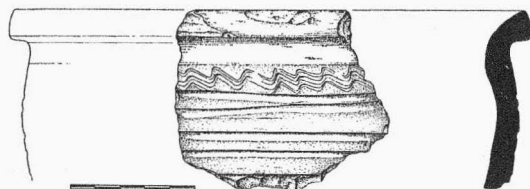
Resumé:

Brumovice (Bez. Břeclav), „Brumovické úlehie“. Mittelalter. Siedlung. Rettungsgrabung.

BŘECLAV (okr. Břeclav)

Křížkovského, Slovácká, Sovadinova ulice a sídliště Dukelských hrdinů. Mladohradištní období, novověk. Město. Záchraný výzkum. Uložení: MMG Břeclav (inv. č. A 6995-A 7020, přír. č. 43/2000).

Dne 13. 7. 2000 byly náhodně zjištěny asi 1,6 m hluboké a kolem 1 m široké výkopy pro tepelné potrubí, které probíhaly centrem Břeclavi přes výše uvedené ulice. Po celé délce výkopu bylo již uloženo a místy i z části zasypáno potrubí a na zbývajících odkrytých úsecích profilů nebylo zaznamenáno kromě novodobých navážkových vrstev žádné narušení starších archeologických situací.

**Obr. 2. Břeclav, roh Křížkovského a Sovadinovy ulice. Zlomek mladohradištní nádoby (MMG Břeclav, inv. č. A 7019).
The corner of the Křížkovského and Sovadinova street. A fragment of ceramic vessel of the period after the fall of the Great Moravian Empire.**

Při kontrole vytěženého materiálu, uloženého na hromadách okolo výkopu, byl na rohu Křížkovského a Sovadinovy ulice nalezen větší zlomek okraje hrncovité nádoby s částí výdutě zdobené trojnásobnou vlnicí a horizontálními žlábkami (obr. 2). Na základě výzdoby i keramické hmoty můžeme zmíněný střep zařadit do mladohradištního období, a to do 10.-11. století. Objev je pozoruhodný především z toho důvodu, že jde o jediný dosud známý takto datovaný exemplář z východního břehu Dyje - tedy z druhého břehu než je dnešní zámek, do jehož blízkosti bývá lokalizováno krystalizační jádro Břeclavi (srov. Měřinský 1981, 157-158).

Ostatní nálezy z hald vybagrované zeminy byly novověkého až recentního stáří. Jednalo se o 21 zlomků keramiky (8x okraj, 6x výduť, 5x dno, 2x ucho), dále o 3 téměř celé skleněné nádoby (1x pohárek, 2x flakónek) a rukojeť želeného nože opatřenou kostěnými stěnkami. Převážně tenkostěnná keramika byla vyrobena z kvalitního jemného materiálu, vypálena do šeda nebo do červena a téměř v polovině případů potažena - ať už jen na jedné, nebo na obou stranách - glazurou v různých odstínech zelené barvy. Vyskytla se také uhlíková výzdoba nebo výrazné žlábkování na hrdle.

Michal Přichystal, FF MU Brno

Renáta Švecová, MMG Břeclav/FF MU Brno

Literatura:

Měřinský, Z. 1981: Přehled dosavadního stavu výzkumu fortifikací 11. až počátku 16. století na Moravě a ve Slezsku (hradiska a hrady), AH 6, 147-197.

Summary:

In July 2000, the authors noted non-announced excavation for heat pipeline leading across the centre of Břeclav, exactly across the Křížkovského, Slovácká, Sovadinova streets and the housing estate of Dukelských hrdinů. A fragment of ceramic vessel

of the period after the fall of the Great Moravian Empire (10. – 11. century, fig. 2) was found besides modern and recent artefacts on piles of exploited earth.

BUČOVICE (okr. Vyškov)

„Zámek“. Tvrz, kostel, zámek. Středověk, novověk. Záchraný výzkum.

V říjnu až prosinci 2000 provedli pracovníci archeologického oddělení SPÚ v Brně záchraný výzkum při rekonstrukci kanalizačního řádu na renesančním zámku v Bučovicích. Rýhy prořaly obvod nádvoří ze tří stran, dále část severního dvora zámku a část zámeckého parku v jeho severovýchodním rohu. Výzkum byl prováděn během výkopových prací formou dokumentace profilů v místech výrazných souvrství, ale i formou plošného odkryvu v prostoru dochovaných zbytků zdíva středověkých a novověkých staveb.

Na hlavním nádvoří zámku byly v rýhách podél jižního, východního a severního traktu hlavní budovy dokumentována souvrství z vrcholně středověkého až novověkého období (14. – 19. století). Nejstarší vrstvy souvisí bezesporu s gotickou tvrzí, doloženou zde historickými prameny ve 14. – 16. století, mladší vrstvy můžeme spojit se stavbou a provozem renesančního zámku (od roku 1567 do 18. století) a nejmladší úroveň jsou pak odrazem několika následujících povrchových úprav nádvoří. Při jižním a východním traktu byly na několika místech odkryty pozůstatky kamenného a cihelného zdíva původní tvrze. K nejzajímavějším patří objev 2 m široké chodby se zbytky původní lomené gotické klenby. Ta byla v novověku odstraněna a prostor pak znovu zaklenut. Mohutné, až 1 m silné kamenné kvádrkové zdívo pojené vápennou maltou, bylo zevnitř omítnuto vyhlazenou kvalitní vápennou omítkou. Chodba byla v novověku z obou stran přepažena cihelnými příčkami tak, že zde vznikla místnost o rozměrech zhruba 2 x 2 x 2,3 m. Její dnešní dno je pod hladinou spodní vody a bylo zaneseno zhruba 0,5 m mocnou vrstvou bahenních kalů. Usazeniny, které byly zčásti vybrány až na dno, neobsahovaly kromě jednoho střepu z 15. století žádné nálezy. Proto se účel tohoto prostoru nepodařilo přesně zjistit. Je však nepochybné, že byl vytvořen z chodby, která je pozůstatkem gotické tvrze. To dovoluje vyslovit předpoklad, že relikty středověkého panského sídla, které předcházelo zámku, mohou být v prostoru nádvoří dochovány až do výšky téměř jednoho celého patra. Tomu také nasvědčuje téměř třímetrové převýšení nádvoří oproti terénu vně hlavní budovy zámku. Není vyloučeno, že zbytky místností 1. patra někdejší tvrze vyplněné stavebním rumem tvořily jakýsi důmyslný komorový systém, využitý ke zpevnění terénu uvnitř zámku.

K dalším důležitým objevům došlo v severovýchodním rohu zámeckého parku, kde bylo v rýze pro kanalizaci zachyceno několik dalších staveb. Nejmladšími z nich byly cihelné zdi, stavěné v podobě jednoduchých klenebních pasů. Tvořily patrně systém komor a sloužily patrně opět ke zpevnění silně podmáčeného terénu. Toto podmáčení se nejsilněji projevilo zřejmě až v první čtvrtině 20. století, kdy došlo k zavezení 8 m hlubokého a 35 m širokého vydlážděného vodního příkopu, obepínajícího zámek s parkem. Příkop plnil bezesporu i odvodňovací funkci. Jeho zavezením se místní vodní režim musel velmi radikálně změnit, a to bylo asi hlavním důvodem zpevňovacích prací. Vzniku zdí v tomto období odpovídá i typ a označení cihel, které pochází nejdříve z druhé poloviny 19. století.

Dále zde byla zachycena poměrně mohutná, avšak mělce založená kamenná kvádrková zeď. Pojivo tvořil prostý jíl promísený jemným říčním pískem. Podle stratigrafické situace, ale i ojedinělých keramických zlomků nalezených v pojivu ji můžeme datovat nejdříve do pozdního středověku. Jako stavební materiál zde byly použity kamenné kvádry pocházející nepochybně z destrukce dalšího zachyceného zdíva, které můžeme považovat za nejstarší a zároveň i nejvýznamnější.

Z této důležité stavby se dochovaly nejen základy, ale zásluhou umělého zvyšování terénu i nadzemní části obvodových zdí až do výšky 1 m. Výzkumem byla zachycena menší část severní mohutné obvodové zdi o šířce 1,3 m. Byla přerušena původním bočním vstupem o šířce 0,7 m. Dochoval se z něj kamenný práh a do výšky 1 m i unikátní ústupkový, 3x odstupněný portál. Podle reliéfní výzdoby ostění a patky jej můžeme datovat do poloviny 13. století. Tomuto datování odpovídá i keramika z vrstvy, která tvořila tehdejší povrchovou úroveň terénu a byla pokrytá tenkou vrstvou malty, související s výstavbou kostela. Vnitřní strana nadzemní části zdi byla uvnitř omítnuta vápennou maltou, a to svědčí o tom, že stavba kostela musela být dokončena. Tento nález dokládá přítomnost velmi významné sakrální stavby, pro malá města v tomto období zcela neobvyklé. Písemné prameny se sice o existenci kostela, hřbitova a kamenné vodní tvrze několikrát zmiňují, ale jejich velikost, přesná poloha i orientace nebyly dosud známy. O poloze kostela a hřbitova se uvažovalo několikrát na základě náhrobních kamenů i fragmentů zdí, nalezených a zdokumentovaných v roce 1950 K. Tihelkou při hloubení jámy na vápno na severním dvoře zámku. Pokud zdi opravdu patřily stejné stavbě, pak kostel musel být nejméně 50 m dlouhý. Jeho výjimečnost potvrzuje i honosný boční portál, zpracovaný tehdy asi některou význačnou kamenickou hutí. Svědčí o tom bohatá výzdoba i způsob